

Styre: Fakultetsstyret ved Det humanistiske fakultet

Styresak: 37/19

Møtedato: 03.09.2019

Dato: 19.08.2019

Arkivsaksnr: 2019/3177-ELVIK

Orientering om honours degree-program

Dokumenter i saken

- Rapport fra arbeidsgruppen for utredning av honours degree-program for humaniora og realfag ved Universitetet i Bergen
- Oppretting av arbeidsgruppe for utredning av honours degree-program for humaniora og realfag ved Universitetet i Bergen – oppnevning og mandat

Bakgrunn

Det humanistiske fakultet oppnevnte 6.3.2019 (2019/3177-1) en arbeidsgruppe for å utrede mulighetene for et honours degree-program i humaniora og realfag ved Universitetet i Bergen.

Bakgrunnen for oppnevningen er et politisk ønske om å utvikle et tilbud til «de mest talentfulle og motiverte studentene». Dette kommer blant annet til uttrykk i Stortingsmelding 16 (2016-2017) «Kultur for kvalitet i høyere utdanning» (s. 67) og i Stortingsmelding 25 (2016-2017) «Humaniora i Norge». I begge meldingene understrekes det at «det er et mål at alle studenter får anledning til å ta ut mer av sitt potensial, ikke bare de som ønsker seg videre til en forskerkarriere.»

UiO starter opp et honours degree-program høsten 2019, med én studieretning innen humaniora og én innen realfag, med ti studieplasser på hver retning. Programmet hadde gode søkertall i årets opptak, med 6,4 og 7,3 søkere per studieplass for henholdsvis humaniora og realfag. Beregnet etter poenggrense, er programmet blant de mest populære ved UiO høsten 2019.

Arbeidsgruppen ved UiB ble ledet av Frode Ulvund (AHKR) og var sammensatt av medlemmer både fra Det humanistiske fakultet og Det matematiske fakultet. Arbeidsgruppen leverte sin rapport, 4. juni 2019. Se dokumentene i saken for mer detaljer.

Forslag til vedtak:

Fakultetsstyret tar saken til orientering.

Jørgen Magnus Sejersted
dekan

Kim Ove Hommen
fakultetsdirektør

Til
 Det humanistiske fakultet
 Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet

Rapport fra arbeidsgruppe for utredning om Honours Degree-program for humaniora og realfag ved Universitetet i Bergen.

Innledning

Det humanistiske fakultetet oppnevnte 6.3.2019 (2019/3177-RAL) følgende arbeidsgruppe som fikk i oppgave å utrede og anbefale modell for Honours degree-program i humaniora og realfag ved Universitetet i Bergen:

- Frode Ulvund (professor, HF, leder)
- Ole Hjortland (førsteamanuensis, HF)
- Hans Munthe-Kaas (professor, MN)
- Nele Meckler (førsteamanuensis, MN)
- Ingrid Solhøy (rådgiver, MN)
- Ranveig Lote (seksjonssjef, HF)
- Iben Alexander Nasset (student, MN)
- Tobias Oliver Moberg Træen (student, HF)

I tillegg har Ellen Vikersveen (seniorkonsulent, HF) vært sekretær for arbeidsgruppen.

Arbeidsgruppen fikk følgende mandat:

- Utrede mulighetene for et tilbud innen humaniora og realfag til de mest talentfulle og motiverte studentene
- Diskutere/utrede målgruppe og målsetting for et slikt tilbud, herunder om det skal innføres på BA, MA eller begge nivå. Hvilke kvalifikasjoner skal karakterisere kandidatene fra dette utdanningstilbudet?
- Vurdere hvilke av de to hovedmodellene forskerlinje versus Honours degree-program som er mest hensiktsmessig for UiB (humaniora og realfag)
- Vurdere hvilke hovedelementer som skal inngå i et slikt tilbud, og på hvilken måte disse kan integreres i utdanningsløpet/-ene (studentaktiv forskning, faglig fordypning vs bredde, økt progresjonskrav, arbeidslivserfaring/praksis, m.m.)
- Diskutere opptaksgrunnlag. Vurdere om et slikt tilbud skal lyses ut som eget studieprogram i Samordna opptak, eller om opptak skal skje ved utvelgelse/kvalifisering av spesielt talentfulle studenter etter opptak.

Arbeidsgruppa har hatt tre møter. På ett av disse deltok også professor Anders Malthe Sørensen ved Universitetet i Oslo på Skype. Han er initiativtaker og sentral i prosessen med å etablere et HD-program ved UiO. Leder har også hatt telefonmøte med professor Jørn Øyrehagen Sunde, initiativtaker til forskerlinjen ved juridisk fakultet, UiB. I tillegg har gruppen vært i kontakt med ulike ressurspersoner innen tematikken klima og miljø.

Bakgrunn for utnevningen

Det er uttrykt politisk ønske om å utvikle tilbud til «de mest talentfulle og motiverte studentene». Dette kommer blant annet til uttrykk i Stortingsmelding 16 (2016-2017) «Kultur

for kvalitet i høyere utdanning» som oppfordret utdanningsinstitusjonene i høyere utdanning om å utvikle slike tilbud. Det samme kommer til uttrykk i Humaniorameldingen - stortingsmelding 25 (2016-2017) «Humaniora i Norge». I begge meldingene blir det understreket at det «det er et mål at alle studenter får anledning til å ta ut mer av sitt potensial, ikke bare de som ønsker seg videre til en forskerkarriere.» Meldingene peker mot to hovedmodeller for å utvikle slike tilbud; forskerlinjer som blant annet kan bidra til at lovende studenter kan starte forskerutdanningen tidlig, eller differensierte studieløp/talentprogrammer/Honours degrees der særlig motiverte og talentfulle studenter kan få utfordringer som ligger nærmere kapasiteten til den enkelte.

Honours-programmer er etter hvert blitt vanlig å tilby ved flere utenlandske universiteter, og særlig ordningen i Nederland blir framhevet som et forbilde, også i de politiske dokumentene. Universitetet i Oslo starter høsten 2019 opp det første HD-programmet i Norge, med tilbud til i alt 20 studenter ved Humanistisk fakultet og Det matematisk-naturvitenskapelige fakultetet. Dette er bakgrunnen til at Det humanistiske fakultet og Det matematisk-naturvitenskapelige fakultetet ved Universitetet i Bergen har tatt initiativ til en utredning av et slikt tilbud ved UiB.

Hva er Honours Degree?

Uttrykket «Honours» og «Honours degree» kan gi ulike assosiasjoner, og er til dels verdiladet og har problematiske sider. Den internasjonale litteraturen om slike program er oppmerksom på dette, men uttrykket har likevel festet seg. Ettersom uttrykket er benyttet i mandatet til arbeidsgruppen, og ellers i de politiske dokumentene, har arbeidsgruppen valgt å holde seg til uttrykket.

Honours-program har lange anglo-amerikanske tradisjoner. Utenfor disse områdene ble de første Honours-programmene etablert i Nordvest-Europa på begynnelsen av 1990-tallet (Wolfensberger 2012: 14). Nederland var først ute med det som har blitt omtalt som en «*quiet revolution of excellence*», etterfulgt av Danmark og Tyskland. De fleste høyere utdanningsinstitusjoner i Nederland har nå Honours-kurs eller program, mellom 2008 og 2014 ved hjelp av omfattende sentrale støtteordninger og incentiv-tiltak (Sirius Programme). I Nederland gikk 3.3 prosent av studentene på bachelornivå på et HD-program så tidlig som i 2012 (Wolfensberger 2015: 55).

Den ledende forskeren på HD-program og HD-pedagogikk, professor Marca Wolfensberger (leder av Research Center for Talent Development in Higher Education and Society ved Hanze University of Applied Sciences i Groningen), påpeker at det ikke finnes avklarte definisjoner eller kriterier for hva som utgjør et HD-program. Basert på innholdet i 17 såkalte «Best Practises» av HD-program i USA har *The American National Collegiate Honors Council* (NCHC) utarbeidet noen sentrale kjennetegn ved Honours program. Med utgangspunkt i disse, og tilpasset kjennetegnene ved programmene som har utviklet seg i Nederland, har Wolfensberger definert et HD-program på denne måten (Wolfensberger 2015: 12):

Honors programs are selective study programs linked to higher education institutions. They are designed for motivated and gifted students who want to do more than the regular program offers. These programs have clear admission criteria and clear goals and offer educational opportunities that are more challenging and demanding than regular programs.

I USA er det vanlig at HD-emner erstatter ordinære emner. Gjennomføring av HD-program gir dermed ikke studenten ekstra studiepoeng sammenlignet med ordinære program. I den europeiske/nederlandske modellen er det vanlig at HD-emner kommer i tillegg til deltakelse i

emner som inngår i ordinære program. Den ekstra utfordringen består dermed dels i at studentene tar flere studiepoeng, dels i at læringsutbyttet i HD-emner (kan) være mer ambisiøst enn tilsvarende emner i samme syklus.

Med utgangspunkt i teorier innen psykologisk forskning (*Self-determination theory*, se Deci & Ryan 2017), peker Wolfensberger på tre forventninger som såkalt særlig motiverte og talentfulle studenter har og som preger vellykkede HD-program: Læringsfelleskap, akademisk kompetanse og frihet (Wolfensberger 2012: 31ff). Et eget læringsfelleskap av medstudenter og lærere blir framhevet som særlig viktig. Egne møtesteder/seminar, fysisk infrastruktur som egne rom og tildeling av mentor blir særlig nevnt. Med akademisk kompetanse menes at disse studentene ønsker mer krevende og utfordrende akademiske oppgaver enn hva som er arbeidskrav og læringsutbyttet i ordinære program. Ifølge Wolfensberger har HD-studenter gjennomgående langt større preferanse for selvstendig læring og selvstendige prosjekter, og mer motivert for selvstendig orientering i læremidler enn ordinære studenter.

Vurdering av de to hovedmodellene *forskerlinje og tverrfaglige Honours-emner*

Honours-program kan være disiplinære og tilby mer dyptgående innsikt i et fag – tematisk, metodisk, teoretisk eller gjennom studentaktiv forskning. HD-program kan også være tverrfaglige og ha som målsetning å gi større disiplinær bredde og forståelse for tverrfaglige problemstillinger og tenkemåter. Den første varianten har mer preg av å være en disiplinær forskerlinje, mens den andre varianten vektlegger tverrfaglig kompetanse som supplerer en disiplinær kompetanse.

Flere profesjonsutdanninger (medisin, veterinærmedisin, sivilingeniør) har krav om selvstendig arbeid på minimum 20 studiepoeng som del av mastergraden, i juss er kravet 30 studiepoeng, selv om institusjonene kan legge inn mer. I tradisjonelle disiplinutdanninger stilles det normalt krav til 60 studiepoeng (stortingsmelding 16 (2016-2017): 68). Det gir studenter i en rekke profesjonsutdanninger langt mindre forskeropplæring og forskererfaring enn i disiplinutdanninger. Det er bakgrunnen for at forskerlinjer har blitt etablert ved ulike profesjonsutdanninger, særlig i medisin. Fra 2016 har Forskningsrådet bidratt til pilotprosjekter med forskerlinjer i veterinærmedisin, psykologi, ingeniørvitenskap (sivilingeniør), rettsvitenskap og informatikk. Blant disse var rettsvitenskap ved Universitetet i Bergen. Formålet med forskerlinjene var å tilby studentaktiv forskning for å fange opp studenter med interesse og talent for forskning tidlig i studieløpet (Rapport fra utvalget for forskerlinjepiloter: 1). Hensikten var å motivere studentene til å satse videre på en ph.d. og en forskerkarriere.

Disse profesjonsutdanningene er karakterisert ved stor konkurranse om ferdigutdannede kandidater og gode muligheter for attraktive jobber utenfor academia. Fagområdene var derfor preget av svak eller sviktende rekruttering til forskningskarrierer, og pilotprosjektene var ment å bidra til økt rekruttering til forskning. I tillegg til gode undervisningstilbud, bidro generøse stipendordninger til denne rekrutteringen.

Enkelte utdanninger ved MN kan sies å være i en noenlunde tilsvarende situasjon som disse profesjonsstudiene, og kan derfor ha nytte av tiltak som bidrar til økt forskerrekruttering. Det samme kan ikke sies om fag ved HF som normalt har stor tilstrømming av motiverte studenter til sine forskerutdanninger.

Økt studentaktiv forskning i tidlige sykluser vil sannsynligvis være enklest å gjennomføre i emner med mye lab-undervisning, der studenter kan delta i ulike forsøk. Ved

HF vil studentaktiv forskning i mange tilfeller kreve større selvstendighet hos studenten, og være vanskeligere å gjennomføre praktisk.

En annen mulighet vil være å tilrettelegge for forsert studieløp slik at studenter kan komme tidligere i gang med undervisningstilbud der studentaktiv forskning er sentrale deler av utdanningen. Det er allerede i dag store muligheter for ambisiøse studenter å ta flere studiepoeng enn normert. Det kan derfor argumenteres for at slik tilrettelegging ikke er nødvendig. På den annen side kan mer tilpasset opplegg gi studenter anledning til mer avansert og forskningsorientert undervisning tidligere, ved for eksempel å ta masteremner mens man holder på med bachelorgraden, og delta i deler av opplæringsdelen på ph.d. på masternivå. Ved forskerlinjen på juss er det i dag muligheter for masterstudenter å få godkjent inntil 10 studiepoeng som del av den valgfrie delen av opplæringsdelen, om de etter master blir tatt opp på ph.d.-programmet.

En mulig modell for en forskerlinje på bachelornivå er skissert i tabell 1. Her vil studenter tatt opp på linjen få tilbud om 5-poengsemner i faget i tillegg til normert studieførløp. På denne måten vil de i løpet av bachelorprogrammet oppnå spesialisering, og samtidig ha rom for 30 studiepoeng på masternivå. Disse studentene vil da kunne fullføre master på normert 1,5 år, eventuelt fortsette på en forskerlinje på master der deler av opplæringsdelen på ph.d.-programmet inngår. En forskerlinje kan også opprettes for master uten at det samme tilbys på bachelornivå (tabell 2).

Tabell 1: Forskerlinje på bachelornivå

Se m.	Ordinære emne (Eksempel med 15-poengsemner)	Honours Degree/Forskerlinje-emne	Stp
1	Exfac (10 stp) + Exphil (10) + Fag 1 Innføring (10)	Fag 1-100 (5 stp)	35
2	Fag 1-100 (15) + Fag 1-100 (15)	Fag 1-100 (5)	35
3	Fag 1-100 (15) + Fag 1-200 (15)	Fag 1-100 (5)	35
4	Fag 1-250 (15) + Fag 1-300 (15)	Fag 1-300 (5)	35
5	Fag 2-100 (15) + Fag 2-100 (15)	Fag 1-300 (5)	35
6	Fag 2-100 (15) + Fag 2-100 (15)	Fag 1-300 (5)	35
	180 stp	30 stp HD/Forskerlinje	210 stp

Tabell 2. Forskerlinje på masternivå

Se m.	Ordinære emne (Eksempel med 15-poengsemner)	Honours Degree/Forskerlinje-emne	Stp
1	Emne 15 stp + Emne 15 stp		30
2	Emne 15 stp + Emne 15 stp		30
3	Masteroppgåve (30)	Ph.d.-emner 5 stp	35
4	Masteroppgåve (30)	Ph.d.-emner 5 stp	35
	120 stp	10 stp	130 stp.

Forskerlinjer er gjennomgående disiplinorienterte, og det er for så vidt ingenting i veien for at ulike disipliner kan ta initiativ til å utarbeide slike tilrettelagte forskerorienterte løp på egen hånd. Arbeidsgruppen mener det kan være opp til de ulike fagmiljøene ved HF og MN å vurdere ønskeligheten av dette på selvstendig grunnlag, uten at fakultetene behøver å ta initiativ til det, eller at arbeidsgruppen vurderer ønskeligheten av det.

Arbeidsgruppen anser utarbeiding av et program med felles tverrfaglige emner som en mer naturlig retning for et eventuelt HD-program ved de to fakultetene. Studentene følger da den ordinære undervisningen i en spesialisering ved HF eller MN, men tar HD-emner i tillegg. Dette HD-tillegget skal gi kandidatene ekstra utfordringer og resultere i økt (tverrfaglig) læringsutbytte ved fullføring.

Utvikling av HD-programmer der tilleggsemnene er disiplinære anbefales ikke. Det vil i praksis gi samme spesialisering i to ulike program, der det ene gir større faglig dybde og læringsutbytte enn det andre. Det vil devaluere statusen til den ordinære spesialiseringen (med mindre læringsutbytte), og det vil arbeidsgruppen advare mot (se også under om betingelser for å opprette HD-program). Fagmiljø som ønsker en slik innretning bør heller vurdere å utvikle egne forskerlinjer eller tilrettelagte løp for forsert progresjon.

Oslo-modellen

Universitetet i Oslo starter opp et HD-program høsten 2019 med den nederlandske modellen som forbilde, først og fremst programmet ved University College Utrecht. Studenten følger et ordinært bachelorprogram, og tar 30 studiepoeng HD-emner som tillegg. Opptak skjer gjennom samordna opptak, og studentene er tilknyttet programmet fra første semester. Programmet er tverrfaglig og et tverrfakultært samarbeid mellom Humanistisk fakultet og Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet. Det blir tatt opp 10 studenter i realfag og 10 studenter i humaniora. I første omgang ble tilbudet gitt til studenter som vil ta bachelorgrad i realfag med spesialisering i fysikk og astronomi eller matematikk med informatikk, eller bachelorgrad i humaniora med spesialisering i lingvistikk, filosofi eller musikkvitenskap. Programmet var svært populært i samordna opptak med 7.3 søkere pr plass på realfag og 6.4 søkere pr plass i humaniora.

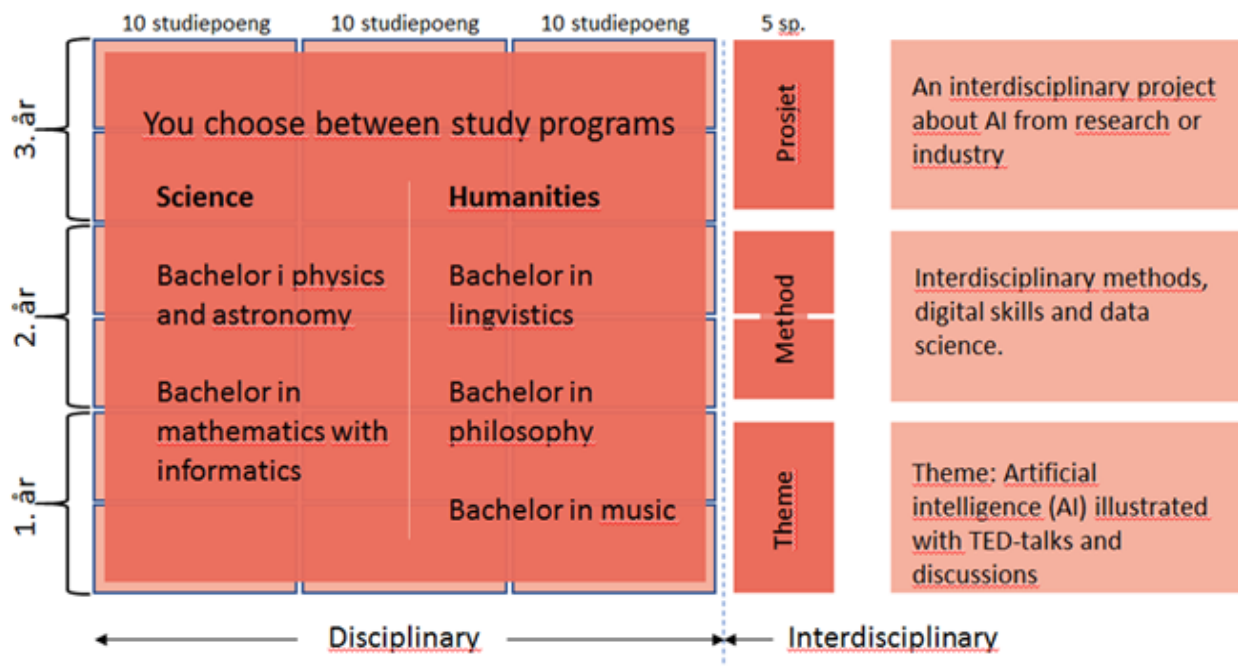
Studenter tatt opp på HD-programmet får tildelt en faglig mentor, og i fellesskap planlegger student og mentor et studieløp som vil gi studiespesialisering i disiplinen. HD-studenter følger ordinær undervisning i den disiplinære opplæringen. I tillegg skal disse studentene ta et tverrfaglig HD-tillegg på 5 studiepoeng hvert semester. Temaet for HD-tillegget for det første kullet er i Oslo kunstig intelligens i et realfaglig og humanistisk perspektiv. Spørsmål som stilles er: Kan en maskin oppdage fysiske lover? Hva slags etiske problemstillinger reiser bruk av kunstig intelligens? Kan det bidra til matematisk bevis og sikrere vitenskap? Hvordan lærer maskiner språk, og kan maskiner være kreative og lage og analysere musikk?

Det første året skal HD-ennene gi en tverrfaglig innføring i tematikken. Studentene samles annen hver uke sammen med forskere som skal belyse den overordnede tematikken fra ulike faglige perspektiver. Studentene deles inn i tverrfaglige grupper med oppgave å utarbeide spørsmål til forskeren rundt dagens tematikk.

Det andre året skal de to HD-ennene særlig gi studentene innsikt i tverrfaglige metoder i studiet av kunstig intelligens. Sentralt her er metoder innen data (digitale ferdigheter og data science), men emnene skal også gi studentene innsikt i relevante metoder fra ulike fagretninger.

Det siste året skal studentene gjennomføre prosjekt knytt til temaet kunstig intelligens. Studentene deles i grupper på rundt fem studenter som skal gjennomføre prosjektet i fellesskap.

HD-ennene baserer seg dermed på en faglig progresjon: kunnskaper -> metode -> prosjekt/praksis.

Figur 1. Oslo-modellen. Kilde: Anders Malthé-Sørensen, UiO

Honours-studentene integreres i de ordinære studiene, men får egne lokaler og regelmessig egen undervisning og oppfølging i HD-emnene.

Emnene er mappebaserte. Studentene skal levere inn refleksjonsnotater i løpet av semesteret som vurderes til bestått/ikke-bestått. Studenter som ikke følger normal progresjon, blir skrevet ut av HD-programmet og overført til de ordinære bachelorprogrammene de tar spesialisering innen.

Honours-programmet ved UiO er finansiert av institusjonen selv. Universitetet søkte om midler til ekstra studieplasser, men søknaden ble avslått. Programmet har tilsatt en prosjektleder (faglig leder) i full stilling for å koordinere programmet. I tillegg har hvert fag en studiekonsulent med særlig ansvar for HD-studenter på sine fag. Hver student får tildelt en faglig mentor som skal møte hver student 3-5 timer i semesteret. Det blir gitt opplæring på fire timer for mentorene. I tillegg har programmet et driftsbudsjett på 80.000 kroner i året som benyttes til å invitere ulike forskere til foredrag på emnene. Hovedkostnadene knytter seg således først og fremst til lønnsutgifter.

Arbeidsgruppen anser Oslo-modellen som god, og anbefaler at et eventuelt HD-program ved UiB utvikles med utgangspunkt i modellen og erfaringene som gjøres der fra høsten.

Betingelser for å etablere Honours Degree-program ved HF og MN

Arbeidsgruppen anbefaler de to fakultetene å gå videre med å utarbeide et felles HD-program med Oslo-modellen som inspirasjon. Det er likevel noen betingelser som arbeidsgruppen vil peke på for å anbefale dette:

1. HD-programmet må utvikles med et klart og tydelig formål. Hva skal det gi kandidatene av ekstra læringsutbytte i forhold til de ordinære spesialiseringene? Hvilken samfunnsrelevant kompetanse/ferdigheter skal programmet frambringe hos studentene sammenlignet med studenter på de ordinære spesialiseringene?

2. Et HD-program må tilføres tilstrekkelig med faglige og administrative ressurser for å bli vellykket.
3. Etablering av et eget HD-program må ikke føre til at anseelsen til de ordinære programmene reduseres eller får et slags B-stempel.
4. Etableringen av et eget HD-program må ikke føre til dårligere studiekvalitet på de ordinære programmene.

Arbeidsgruppen foreslår at et eventuelt HD-program får en tverrfaglig tematikk, og at det særlig vektlegger å utvikle tverrfaglige ferdigheter hos studentene. Tverrfaglig problemforståelse og evne til tverrfaglig problemløsning vil styrke kandidatene i møtet med senere arbeidsliv på en rekke felt der tverrfaglighet er sentralt i arbeidshverdagen, og tilføre offentlig og privat virksomhet kompetanse som styrker deres evne til å løse sentrale samfunnsoppdrag. I tillegg vil HD-kandidater som ønsker å gå videre til forskerkarrierer bidra til å styrke samarbeid mellom sterke fagmiljøer ved UiB og kunne legge til rette for innovative forskingsprosjekt på tvers av fag.

Et HD-program med en tverrfaglig tilnærming vil være en god oppfølging av UiBs egen strategi 2019-2022 (Hav-liv-samfunn). Her formuleres ambisjonen om å satse videre på å «utnytte og utvikle breddeuniversitetets unike muligheter for faglig mobilisering, fordypning og samarbeid på tvers av faggrenser» (side 4) ved å «styrke samarbeidet om forskning og undervisning på tvers av fagdisipliner og fakulteter», «utvikle kunnskap om viktige samfunnsutfordringer gjennom fler- og tverrfaglige prosjekter innen de strategiske satsingene» og «utvikle flere tverrfaglige studietilbud» (Hav-liv-samfunn, side 24).

Ved at HD-studenter følger undervisningen i ordinære spesialiseringer, tror arbeidsgruppen at statusen til denne ikke blir redusert. HD-studenter får den samme grunnutdanning som ordinære studenter, men får supplert sin kompetanse gjennom emner som tar opp HD-tematikken på ulike måter. Et vellykket HD-program vil uten tvil være ressurskrevende. Det viser erfaringer fra Nederland, og det samme må sies om tilbudet som nå iverksettes ved UiO. Ressurstilføring til et HD-program bør ikke medføre omprioriteringer som svekker de ordinære programmene. Ressurser bør derfor søkes tilført programmet gjennom egne ordninger, for eksempel ved at det avsettes midler til dette på Universitetet sentralt.

Målgruppe og opptaksgrunnlag

Den definerte målgruppen for et honoursløp eller en forskerlinje er «de mest talentfulle og motiverte studentene» (Stortingsmelding 16, s. 67). Det er et mål at disse skal få anledning til å «ta ut mer av sitt potensial», både de som ønsker en forskerkarriere, men også andre grupper ekstra motiverte studenter. Det er altså snakk om en gruppe studenter med en motivasjon utover det vanlige, som ønsker å utvikle seg ekstra både faglig og med tanke på personlige ferdigheter og egenskaper. Disse studentene må dessuten ha forutsetninger for å ta et forsert løp og/eller ekstra emner, i tillegg til normert studieløp.

Arbeidsgruppen har diskutert om tilbudet skal utvikles på BA-nivå eller på MA-nivå. Gruppen vurderte det slik at bachelornivået gir mer rom for ekstra, tverrfaglige emner, og sånn sett en større mulighet for å kunne gi et reelt ekstra læringsutbytte. Masterstudiet er kortere og gir dermed mindre mulighet for ekstra emner, og studentene har her allerede en større mulighet til selv å påvirke studiets innhold ut fra eget ambisjonsnivå.

Arbeidsgruppen vurderer det derfor slik at vi i første omgang bør begynne med et tilbud på bachelornivå. Det kan senere bli aktuelt å utvide ordningen til også å omfatte masternivået.

Hvordan treffer vi målgruppen?

For å nå målgruppen er det viktig at vi får synliggjort hvem et honours-løp passer for, hva det konkret består i og hvilket læringsutbytte studentene kan vente å sitte igjen med. Fordelene og det ekstra som man sitter igjen med og kan skilte med etter et honours-løp må komme tydelig frem. Det innebærer også at selve ordningen må ha en tydelig ekstra dimensjon, ut over det andre studier har. Vi skal rekruttere en gruppe ekstra motiverte, talentfulle og ambisiøse studenter, men vi skal ikke minst innfri forventningene om et særskilt stimulerende og utfordrende studium når de gjennomfører sine studier. Honours-løpet må derfor ha en klar relevans og kvalitet, og dette må synliggjøres godt overfor potensielle søkere.

Arbeidsgruppen har diskutert to hovedmodeller for rekruttering til et HD-program. Den ene løsningen er utlysning av et eget BA-program i Samordna opptak. Man vil da opprette et fullt treårig bachelorprogram med et gitt antall studieplasser til hver av studieretningene, og søkerne rekrutteres direkte fra vgs og uten tidligere høyere utdanning. Modellen gir mulighet for utvidet løp med felles HD-emner gjennom alle seks semestre/hele utdanningsløpet.

Et sentralt spørsmål er om utlysningen av noe som profileres som et slags eliteløp faktisk vil gi oss de dyktige, motiverte og tverrfaglig interesserte studentene som ønsker å arbeide teambasert og utvikle både sine faglige talenter og sine personlige ferdigheter? Vil vi få en god kjønnsbalanse? Overgangen fra videregående skole til universitet kan være utfordrende, og det er ikke gitt at de mest skoleflinke fra videregående egner seg best for deltakelse i et HD-løp som også krever selvstendighet og kreativitet. At studenter som søker seg til et HD-program faktisk har erfaring med hvilke krav og forventninger som stilles i et universitetsstudium, kan være en fordel.

Gruppen har derfor diskutert en modell som innebærer at man tar opp studentene fra den eksisterende studentmassen i et lokalt opptak, f.eks. et overgangsopptak. Søkergruppen vil i tilfelle være eksisterende studenter på bachelorprogram eller evt. årsstudier. Man kunne stille krav om karaktersnitt for opptak, evt. også motivasjonsbrev. Modellen for selve honours-løpet kunne også i denne modellen være tverrfaglige emner som tas i tillegg til ordinært løp, men da i løpet av de siste fire eller fem semestrene av bachelorløpet.

Opptak blant eksisterende studenter vil være vanskeligere å synliggjøre overfor nye søkere til universitetet, da den ville være mindre synlig i Samordna opptak. God informasjon om selve ordningen/programmet vil også være mer krevende, da rekrutteringsinformasjonen ved UiB i hovedsak er bygget opp rundt studieprogramsidene. En stor ulempe med et slikt opptak er at vi sannsynligvis først og fremst vil rekruttere blant eksisterende studenter.

Om vi klarer å nå ut med informasjonen om tilbudet og får gode søkertall, vil vi også kunne rekruttere studenter med god faglig ballast og gode studievaner. Mange søkere og kamp om plassene gir normalt talentfulle studenter med høy motivasjon for læring og utvikling. Erfaringsmessig ser man at dette også gir godt grunnlag for å skape sterke studiemiljøer.

En annen diskusjon i arbeidsgruppen var hvilke suksesskriterier ordningen bør etterstrebe. Skal rekrutteringsstrategien særlig søke å få mange søkere til programmet? Målrette mot søkere som kan forventes å ha god progresjon og lite frafall? Hva med andelen som ønsker seg videre til MA-nivå og på sikt deres relevans eller suksess i arbeidslivet?

Arbeidsgruppen har ikke konkludert i når opptaket bør skje, men vil peke på fordeler og ulemper med begge modellene. Gruppen kom frem til at utlysning gjennom Samordna opptak var mest egnet for best mulig synliggjøring og et fullt løp med tverrfaglige tilleggsemner. I konkurransen om studenter kan nasjonal synliggjøring i Samordna opptak være en fordel og resultere i gode søkertall. Men samtidig er det grunn til å tro at faren for frafall er større ved opptak i Samordna opptak enn ved et lokalt opptak etter et semester eller to, og at talentfulle HD-studenter vil være lettere å identifisere og motivere.

Opptaksgrunnlag

Wolfensberger's (2015) definisjon av HD-program sier følgende angående opptakskriterier:

Honors programs are selective study programs linked to higher education institutions. They are designed for motivated and gifted students who want to do more than the regular program offers. **These programs have clear admission criteria** and clear goals and offer educational opportunities that are more challenging and demanding than regular programs.

Wolfensberger har analysert HD-program fra universiteter i Benelux-landene, i Skandinavia og i tyskspråklige land. De fleste HD-program som tar opp studenter på bachelornivå har enten nye bachelorstudenter eller andreårs-studenter som målgruppe. Nesten alle velger ut studentene etter karaktersnitt og mange krever i tillegg et motivasjonsbrev. Noen universiteter bruker intervju, språkkunnskaper og/eller en opptaksprøve som supplerende utvalgsriterium.

Ved UiO er det de vanlige opptakskravene som gjelder for søkere til HD-programmet, opptaksgrunnlag i humaniora er generell studiekompetanse og opptaksgrunnlag i realfag er generell studiekompetanse + realfagskompetanse REALR2. Kvalifiserte søkere rangeres etter poeng.

UiO har lyst ut 10 studieplasser i humaniora og 10 plasser i realfag i Samordna opptak for høsten 2019. Til humaniora ble det 64 førsteprioritetssøkere og 329 søkere totalt. Til realfag ble det 73 førsteprioritetssøkere og 284 søkere totalt. Kjønnfordelingen er ganske balansert, med litt flere menn på MN-varianten og litt flere kvinner på HF-varianten.

Arbeidsgruppen har diskutert om et motivasjonsbrev ved søknad om opptak hadde vært et godt hjelpemiddel for å finne de riktige søkerne til HD-programmet. «*Forskrift om opptak til høgre utdanning*» gir imidlertid ikke hjemmel til å bruke motivasjonsbrev i Samordna opptak. Det ville også kreve store administrative og faglige ressurser å bruke et motivasjonsbrev som et avgjørende opptakskriterium.

Etter definisjonen burde det være egne og spesielle opptakskrav til et HD-program. Ved opptak i Samordna opptak anbefaler gruppen likevel å bruke de samme opptakskrav til HD-programmet som UiO bruker, dvs. de samme krav som gjelder for ordinære studieprogram, i alle fall i en prøveperiode. Etter en prøveperiode må man se om søkertallene er store nok for å gi en høy poenggrense for opptak eller om det bør innføres spesielle opptakskrav.

Utskriving fra HD-programmet

Ved en eventuell opprettelse av et HD-program må studieplanen tydelig beskrive hva som kreves av studenten gjennom studieprogrammet, ikke bare ved opptak. Det er ikke åpning for å stille krav til et gitt karakternivå underveis i løpet for å la studentene beholde studieretten på programmet eller for å få utskrevet HD-vitnemål, verken når det gjelder karakterer på spesialiseringen eller på HD-emner. Ifølge regelverket skal alle studenter som er tatt opp på et program ha anledning å fullføre programmet så lenge studenten oppfyller gjeldende utdanningsplan.

Det kan skape uheldige situasjoner. Det vil for eksempel kunne framstå underlig at en HD-student med svake karakterer i gjennomsnitt i spesialiseringen sin får utskrevet et HD-vitnemål - som skal signalisere en talentfull og motivert student, mens en ordinær programstudent med gode karakterer i spesialiseringen ikke får en slik anerkjennelse. Det vil undergrave statusen til et HD-program. Det er derfor viktig at HD-programmet har klare progresjonskrav for å forbli i programmet, og det kan også være et argument for å bruke karakterskalaen på HD-emnene. Ved at vi stiller krav til en bestemt progresjon i studieløpet, vil manglende emner måtte bestås før studenten kan gå videre. Studenter som ikke følger progresjonen vil da ifølge *Forskrift om opptak, studier, vurdering, mv.* ved UiB kunne miste studieretten dersom de ikke tar studiepoeng på to semestre, bruker opp antall vurderingsforsøk på emnet eller bruker mer enn det dobbelte av normert studietid iht. utdanningsplanen. Det bør eventuelt undersøkes om det i tillegg er mulig med egne og strengere regler for et HD-program, enten hjemlet i UiBs forskrift eller i fakultetenes utfyllende regler.

Hvilke spesialiseringer skal inngå i et HD-program?

Et HD-program basert på etablerte spesialiseringer med felles tverrfaglige HD-emner vil ha visse administrative utfordringer. Undervisningstidene for HD-emnene må ikke kollidere med undervisningen i spesialiseringene som studentene skal ta. Dess flere spesialiseringer som skal inngå i HD-programmet, dess mer kompleks blir timeplanleggingen. I Oslo er muligheten til opptak på HD-program begrenset til bachelorprogram i realfag med spesialisering i fysikk og astronomi eller matematikk med informatikk, eller bachelorprogram i humaniora med spesialisering i lingvistik, filosofi eller musikkvitenskap.

Arbeidsgruppen anbefaler at HD-program tilbys til et begrenset antall spesialiseringer også ved UiB. Blant annet erfaringene fra lektorutdanningene viser at studielogistikken ikke må undervurderes, og i alle fall i en oppstartsfasen vil begrensninger i spesialiseringer redusere faren for frustrasjoner rundt timeplanlegging. Hvilke spesialiseringer som i første omgang bør bli del av HD-program, mener arbeidsgruppen særlig vil være avhengig av hvilket overordnet, felles tema programmet får, og bør dessuten avgjøres i nært samarbeid med fagmiljøene. Motiverte fagmiljø vil være en viktig faktor for å lykkes med HD-programmet.

«Klima og miljø» som overordna tema?

Temaet til HD-programmet bør være samfunnsrelevant og være egnet til en tverrfaglig tilnærming. Temaet kan variere over tid, som planlagt i Oslo. Samtidig anbefaler arbeidsgruppen å beholde samme tema i flere år, for å kunne lære av erfaringer, forbedre tilbudet over tid og, ikke minst, legge til rette for samarbeid av HD studenter på tvers av studieår. Også for å kunne samarbeide med eksterne aktører, for eksempel i form av praksisopphold, bør kontinuitet over tid vektlegges.

Som nevnt over vektlegger UiBs strategi 2019-2022 (Hav-liv-samfunn) å utnytte mulighetene som et breddeuniversitet gir til faglig mobilisering, fordypning og samarbeid på tvers av faggrenser. Ifølge strategien skal UiB "videreføre satsingen på områdene marin forskning, globale samfunnsordninger og klima og energiomstilling" (side 4). I tillegg er UiB tildelt en ledende rolle i arbeidet med bærekraftsmål 14, Liv under vann, på vegne av FN-organisasjonen United Nations Academic Impact. UiB skal inspirere og motivere partnere globalt i arbeidet for kunnskap om et bærekraftig hav.

Arbeidsgruppen foreslår derfor at de to fakultetene går videre og undersøker om tematikken Klima og miljø, eventuelt med fokus på havet, kan fungere som et overordnet, felles tema for et HD-program. Dette er et felt med tung faglig kompetanse ved både HF og MN, men som naturlig nok har ulike perspektiver.

Et HD-program med tema klima og miljø kunne bygge på et mangfold av aktiviteter på fakultetene, som for eksempel:

- Forskergruppen «Environmental Humanities» (HF) leder to store forskningsprosjekt:
  - 1) «The Future is Now. Temporality and exemplarity in climate change discourses». (<https://future.w.uib.no/>), Prosjektleder er professor Kyrre Kverndokk, kulturvitenskap. Her undersøkes samspillet mellom fortid, nåtid og fremtid i tre ulike typer klimadiskurser.
  - 2) «LINGCLIM: Klimadebattens språkbruk og tolkninger», Prosjektleder er professor Kjersti Fløttum, fransk språk. LINGCLIM studerer språkbruk relatert til spørsmål og debatt om klimaendringer og energiomstilling i et tverrfaglig perspektiv.

- Klima og arkeologi: SFF SapienCE (PI Professor Christopher Henshilwood, AHKR) er et sentralt og tverrfaglig forskingsmiljø som undersøker sammenhengen mellom klima og utvikling av Homo Sapiens i Sør-Afrika. I tillegg er førsteamanuensis Ramona Harrison (AHKR) «environmental archaeologist» med spesialisering i Zooarkeologi der hun med arkeologiske metoder studerer interaksjonen mellom mennesker og miljø i tidligere tider, særlig i Nord-Atlanterhavet.
- Digital kunstner og professor i lingvistikk, Scott Rettberg, har jobbet med flere tema rundt klima/miljø.
- Bjerknes Senteret for Klimaforskning (med mange forskere fra MN – GFI, GEO, BIO – og institutter i Bergen) er et stort, internasjonalt tyngdepunkt for klimaforskning i Europa. I mer enn 30 nasjonale og internasjonale prosjekter forskes på fortids-, nåtids- og fremtidsendringer i klimaet ved å bruke observasjoner, teori og simulering med digitale klimamodeller. Effekter av klimaendringer på miljøet og infrastruktur blir også undersøkt.

Selv om enkelte prosjekter involverer personer fra ulike disipliner, er potensialet for samarbeid på tvers av fakultetene per i dag antageligvis ikke utnyttet. Det betyr at også fagmiljøene kunne profitere av å etablere HD programmet og komme i kontakt, noe som også kan lede til tverrfaglig forskningssamarbeid. På sikt kunne også SV-fakultetet være en relevant samarbeidspartner (der finnes for eksempel CET, senteret for klima og energiomstilling).

Med hensyn til undervisningsaktivitetene finnes det mange etablerte tilbud ved begge fakultetene. Dette er undervisningskompetanse og –erfaring innen tematikken som HD-programmet kan dra nytte av:

Eksempler ved HF:

- HIS114/250 klima og samfunn i førmoderne tid (AHKR-historie)
- VIT212 sentrale spørsmål i forskning og samfunn: Klima: Hva vet vi? Hva bør vi gjøre? (Dannelsesemne: <https://www.uib.no/fag/dannelsesemner>) «[I] dannelsesemne, «Klima: Hva vet vi? Hva bør vi gjøre?», inviterer vi forskere og studenter fra hele universitetet til å ta denne utfordringen og skape et universitetsfelleskap for kunnskapsbasert og kritisk samtale om noen av de mest krevende samfunnsspørsmålene vi står ovenfor i vår tid» (Senter for vitenskapsteori)

Ved MN finnes et stort antall emner med klima/miljøfokus; noen eksempler:

- MNF244 Årsaker til klimaendringer
- SDG214 FNs bærekraftsmål 14: Liv under vann (BIO)
- SDG215 FNs bærekraftsmål 15: Liv på land (BIO)
- ENERGI200 Energiressurser og forbruk (GFI)
- GEOF100 Introduksjon til atmosfære, hav og klima (GFI)
- GEOF105 Atmosfære- og havfysikk (GFI)
- GEOF110 Atmosfære-, hav- og klimadynamikk (GFI)
- GEOF212 Fysisk klimatologi (GFI)
- GEOF236 Kjemisk oseanografi (GFI)
- GEOV110 Innføring i marin og terrestrisk kvartærgeologi (GEO)
- GEOV217 Geofarer (GEO)
- GEOV222 Paleoklimatologi (GEO)

- KJEM202 Miljøkjemi (kjemi)
- BIO213 Marin økologi (BIO)
- BIO250 Paleøkologi (BIO)

I tillegg er det etablert senter for fremragende utdanning (SFU) på BIO (BioCEED), og søkt SFU på geovitenskap og språkfag. Senteret/sentrene kunne spille en rolle i utforming og realisering av HD-programmet.

Alt i alt kunne et HD-programmet med tema “klima og miljø” bygge på stor kompetanse i både forskning og undervisning på begge fakultetene. Temaet er spennende og aktuelt med stor samfunnsrelevans. Et tverrfaglig HD tilbud med dette temaet burde derfor vekke interesse både ved potensielle UiB studenter og ikke minst underviserne.

Hovedelementer i tilbudet

Studentene på HD-programmet følger den ordinære undervisningen i de fagene (spesialiseringene) som deltar i HD-programmet, men tar tverrfaglige fellesemner ved siden av. Dette bør være fem-poengsemner særlig utviklet for HD-programmet som bare kan tas av disse studentene. Studentene møter jevnlig, for eksempel annen hver uke, til felles undervisning i emnet. Emnene bør ha tydelige emneansvarlige som følger studentene gjennom hele semesteret, samtidig som studentene bør møte ledende forskere med ulike perspektiver innen det tematiske feltet programmet har. Ved å integrere ordinære spesialiseringer i HD-programmet, tror arbeidsgruppen det kan motvirke å gi ordinære studieprogrammet lavere anseelse.

Som omtalt over, er det ifølge litteratur på området særlig tre hovedkomponenter som er felles for vellykkede HD-program; skaping av fellesskap, vekt på akademisk kompetanse og frihet/selvstendighet. Arbeidsgruppen anbefaler derfor at et eventuelt HD-program ved UiB legger vekt på å inkludere disse komponentene.

I tillegg bør tilrettelegging for internasjonalisering vektlegges. Det vil gjøre programmet mer attraktivt i tillegg til å styrke selve programmet.

Skaping av fellesskap

Litteraturen framhever at det å skape et læringsfellesskap som inkluderer både medstudenter og lærere er særlig viktig. Etablering av gode og aktive læringsfellesskap er vesentlig for at motiverte og talentfulle studenter får utløst potensialet sitt. Det kan nås på flere måter. Studentene må ses på som en gruppe, et kull, og følges opp fra start, studieadministrativt, faglig og faglig-sosialt. Felles arenaer, som egne lesesaler for disse studentene og tilgang til kollokvierom, er viktige eksempler. Felles emner avgrenset til HD-studenter vil også være viktig, sammen med faglig-sosiale aktiviteter. Studentene må tidlig få tildelt mentorer som også må få i oppgave å bidra til å dyrke fram et felles læringsmiljø på tvers av studenter og lærere. Det bør også legges til rette for team-basert undervisning der studentgruppene settes sammen på tvers av fag.

Akademisk kompetanse

HD-studenter må utfordres faglig. Det kan skje både ved at det faglige nivået det blir undervist i er mer krevende, eller ved at studentene tar flere studiepoeng (gjennom HD-emner). Arbeidsgruppen anbefaler det siste. Tverrfaglige emner vil i seg selv kunne være mer faglig krevende fordi det krever forståelse for svært ulike perspektiver. Det er ønskelig med en tydelig faglig progresjon i HD-emnene. Oslo-modellen har løst dette ved at undervisningen første året er kunnskapsorientert og gir innføring i ulike tema. Andre året vektlegger relevante metodeforståelser i ulike fag. I det siste året skal studentene gjennomføre tverrfaglige prosjekt i samarbeid med eksterne aktører der kunnskaper og metodeferdigheter blir anvendt.

Arbeidsgruppen anbefaler en lignende progresjon for UiB. En slik faglig progresjon vil bidra til stadig mer krevende og utfordrende akademiske oppgaver for studentene. Det vil være forskjeller fra fag til fag hvor praktisk gjennomførbart det er å integrere studenter i pågående forskningsprosjekter. Arbeidsgruppen vil anbefale at en slik integrering blir tatt opp som en problemstilling når de ulike HD-emnene skal utvikles.

I samarbeid med mentor og studieveiledere bør HD-studenter veiledes i sammensetningen av emner som skal inngå i spesialiseringen, og også her vil det i en del tilfeller være muligheter til å sette sammen mer krevende spesialiseringer.

Frihet/Selvstendighet

Litteraturen peker på at HD-studenter har preferanse for, og evne til, større grad av selvstendig læring og selvstendige prosjekter. En slik selvstendighet kan ivaretas ved at HD-studenter, i samarbeid med mentor og studieveiledere, i større grad skreddersyr innholdet i sin grad. Det kan også ivaretas ved at HD-studenter i noen grad får mulighet til å velge ut egen litteratur/pensum til HD-emnene.

Ikke minst vil et evt prosjektarbeid i det tredje året åpne for stor grad av selvstendighet i valg av opplegg, metoder, litteratur etc. Prosjektarbeid vil også kunne åpne for studentaktiv forskning og/eller arbeidslivpraksis. Arbeidsgruppen anbefaler en vurdering av om prosjektarbeidet kan foregå som del av et praksisopphold utenfor UiB, for eksempel i samarbeid med organisasjoner, forvaltning, forsknings- eller næringsrettet virksomhet der HD-programmets tematikk er relevant. Erfaringer fra andre praksisrettede emner viser at praksisopphold ofte gir studenten store rom for selvstendig utforming av praksisinnholdet, både når det gjelder valg av arbeidsoppgaver og ikke minst gjennomføringen av dem. Organisering av praksisopphold kan være krevende administrativt, og bør derfor i første omgang tilbys i ett HD-emne, og da gjerne mot slutten.

Vurderingsformer

Emnene bør vurderes i form av mapper. Hva som skal inngå i disse mappene, vil kunne variere fra emne til emne og fra semester til semester. Mappene bør demonstrere at studentene har evne til å reflektere over sentrale problemstillinger innen tematikken som er valgt, og at denne refleksjonen demonstrerer evne til å håndtere tverrfaglige perspektiv. Oslo-modellen er også mappevurdert, med bestått/ikke-bestått som vurdering.

Arbeidsgruppen har ikke spesielle meninger om hvorvidt HD-emner bør vurderes til bestått/ikke-bestått eller gis karakterer, men vil gjerne igjen peke på problematikken med at HD-studenter med svake karakterer i spesialiseringen kan få utskrevet HD-vitnemål.

Organisering og finansiering

Arbeidsgruppen anser en tydelig organisatorisk forankring av programmet som viktig. Det vil bidra til ansvarliggjøring når det gjelder utvikling og drift av programmet. Det vil dessuten være viktig for HD-studenter å ha klare organisatoriske rammer å forholde seg til, både for den administrative oppfølgingen av disse studentene, men også for å legge til rette for et felles miljø.

Ved UiO er HD-programmet lagt til CCSE - Centre for Computing in Science Education, et senter for fremragende undervisning. Ved UiB er det for tiden ett tilsvarende senter - bioCEED - Senter for fremragende utdanning i biologi, mens andre miljø (deriblant fremmedspråk og geovitenskap) har søkt om tilsvarende status våren 2019. Arbeidsgruppen anser disse miljøene som aktuelle å legge ansvaret for HD-programmet til.

Ressursbehovet vil være avhengig av hvor mange studenter som tas opp. Ved opptak av ti studenter hver på HF og MN., vil programmet ferdig utbygd potensielt ha 60 studenter som skal ha spesiell oppfølging studieadministrativt og faglig.

Universitetet i Oslo søkte om ekstra bevilgninger for å starte HD-programmet, men fikk avslag. UiB kan heller ikke forvente dette. Arbeidsgruppen vil poengtere at oppstart av et slikt program vil være ressurskrevende, og at det er en forutsetning at UiB og/eller fakultetene gir programmet tilstrekkelige ressurser for å kunne tilby et kvalitativt godt program. Programmet i Oslo har ansatt en faglig koordinator, og en tilsvarende posisjon vil også være nødvendig i Bergen. I tillegg vil det være økt press på studieadministrasjonen (inkludert timeplanlegging, eksamensoppfølging etc.) ved de fagene som evt. skal inngå i et HD-program. Mentorordningen for HD-studenter vil også koste penger, både i form av opplæring av mentorer, men også i utføringen av oppgaven. Egne HD-emner må utvikles og driftes. Hvor mange emner, er avhengig av når opptak til programmet foregår. Ved opptak i samordna opptak blir det naturlig med seks HD-emner (et 5-poengsemne hvert semester), ved opptak etter ett år blir tallet på emner redusert til fire i løpet av HD-programmet. Når programmet er i full drift, vil det avhengig av modellen, være behov for å tilby tre HD-emner hvert semester, ett for hvert kull.

I ressursvurderingen må det også tas hensyn til infrastrukturbehov; egne møteplasser og lesesaler for HD-studenten.

Arbeidsgruppen vil understreke at de administrative og faglige ressursbehovene ikke må undervurderes. Et godt HD-program vil ikke kunne utvikles og driftes uten betydelig ressursbruk.

Konklusjon

Arbeidsgruppen vil anbefale videre utredning av et tverrfaglig HD-program. Et slikt program må ha et klart og tydelig formål, der det ekstra læringsutbyttet programmet gir utover spesialiseringen studentene går på, er eksplisitt uttrykt og målbart. I arbeidsgruppen blir evnen til tverrfaglig problemforståelse og problemløsning vurdert som et viktig ekstra læringsutbytte, i samsvar med UiBs strategi for 2019-2022. Dette vil være kompetanse som er relevant både for kandidatens senere yrkesliv, der tverrfaglighet i mange sammenhenger preger arbeidshverdagen, og styrke kandidatens evne til å løse samfunnsoppdrag. Samtidig vil tverrfaglighet også kunne styrke kandidatene som potensielt innovative forskere.

Arbeidsgruppen har pekt på «Klima og miljø» som et mulig tverrfaglig tema for programmet. Det er et felt som er sentralt i UiBs strategi for 2019-2022, og både MN og HF har svært sterke forsknings- og undervisningsmiljøer innen feltet. Kombinasjonen av humanistiske og realfaglige perspektiver på klima og miljø vil nettopp kunne gi studentene en ekstra kompetanse som vil styrke dem som framtidige forskere, og gi dem et svært samfunnsrelevant ekstra læringsutbytte.

De særlig motiverte og talentfulle studentene må møtes med et tilbud som legger til rette for at de får hentet ut mer av sitt potensiale. Programmet bør utvikles med utgangspunkt i erfaringen som er gjort med slike programmer andre steder, og vi vil særlig peke på skaping av læringsfellesskap, utvikling av akademisk kompetanse og tilrettelegging for selvstendighet som sentralt. Dette betyr også at utvikling av programmet medfører langt mer enn bare etablering av nye HD-emner. Det må legges til rette for en infrastruktur som gjør det mulig å oppnå målene programmet setter seg.

Arbeidsgruppen understreker at det må utarbeides klare krav, både ved opptak til programmet, men også når det gjelder krav for å forbli i programmet.

Det er en forutsetning for et vellykket HD-program at det blir tilført tilstrekkelig ressurser. Samtidig vil arbeidsgruppen advare mot at etablering av et HD-program får

negative konsekvenser for øvrige undervisningstilbud ved fakultetene. En overføring av ressurser fra disse programmene til et HD-program vil være uheldig, og vil også kunne medføre svekket studiekvalitet for spesialiseringer som skal inngå i HD-programmet. Om det skjer, kan etableringen av et slikt program virke mot sin hensikt.

Litteratur og grunnlagsdokumenter:

- Ryan, R. M. & Deci, E. L. (2017). *Self-determination theory: Basic psychological needs in motivation, development, and wellness*. New York: Guilford Publishing
- Wolfensberger, M. V. C. (2012). *Teaching for Excellence Honors Pedagogies revealed*, Münster: Waxmann
- Wolfensberger, M. V. C. (2015). *Talent Development in European Higher Education - Honors Programs in the Benelux, Nordic and German-Speaking Countries*, Springer Open, <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-319-12919-8>
- Meld. St. 16: Kultur for kvalitet i høyere utdanning: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-16-20162017/id2536007/>
- Humaniorameldingen (Meld. St. 25): <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-25-20162017/id2545646/>
- Forskningsrådets *Rapport fra utvalget om forskerlinjepiloter* (okt 2017): <https://www.forskningsradet.no/servlet/Satellite?cid=1254031148417&pagename=Ve dleggPointer&target= blank>
- Saksfremlegg til universitetsstyret ved UiO, møte 19. juni 2018. V-sak 6: *Universitetet i Oslo studietilbud for studieåret 2019/2020*: <https://www.uio.no/om/organisasjon/styret/moter/2018/06-19/v-sak-6-universitetet-i-oslos-studietilbud-for-studiearet-2019-2020.pdf>

Bergen 4. juni 2019

Til arbeidsgruppens medlemmer

Arbeidsgruppe for utredning av honors degree-program for humaniora og realfag ved Universitetet i Bergen - oppnevning og mandat

Deres ref

Vår ref

Dato

2019/3177-RAL

06.03.2019

Bakgrunn

Stortingsmelding 16 (2016-2017) «Kultur for kvalitet i høyere utdanning» oppfordret utdanningsinstitusjonen i høyere utdanning til å utvikle tilbud «til de mest talentfulle og motiverte studentene» (s. 67). Den samme oppfordringen presenteres i stortingsmelding 25 (2016-2017) «Humaniora i Norge». I begge meldingene understrekes det at «det er et mål at alle studenter får anledning til å ta ut mer av sitt potensial, ikke bare de som ønsker seg videre til en forskerkarriere.» Meldingene peker mot to hovedmodeller for å utvikle slike tilbud; forskerlinjer som blant annet kan bidra til at lovende studenter kan starte en forskerutdanning tidlig, eller differensierte studieløp/talentprogrammer/honors degrees der særlig motiverte og talentfulle studenter kan få utfordringer som ligger nærmere kapasiteten til den enkelte.

Ved UiO er det vedtatt oppstart av et honors degree-program høsten 2019, med én studieretning innen humaniora og én innen realfag. Ved UiB har ledelsen ved Det humanistiske fakultet og Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet blitt enige om å sammen utrede muligheten for denne typen studietilbud. Vi tar nå initiativ for å få opprettet en arbeidsgruppe for en slik utredning.

Arbeidsgruppens sammensetning

To vitenskapelig ansatte fra hvert fakultet i tillegg til sekretærfunksjon fra studieseksjonene ved de to fakultetene + to studenter

- Frode Ulvund (leder, HF)
- Ole Hjortland (HF)
- Hans Munthe-Kaas (MN)
- Nele Meckler (MN)
- Ingrid Solhøy (adm., MN)
- Ranveig Lote (adm., HF)
- Iben Alexander Nasset (student, MN)
- Tobias Oliver Moberg Træen (student, HF)

Arbeidsgruppens mandat

- Utrede mulighetene for et tilbud innen humaniora og realfag til de mest talentfulle og motiverte studentene

---

Telefon 55580000
postmottak@uib.no
Internett www.uib.no
Org no. 874 789 542

Det humanistiske fakultet
Telefon 55589380
post@hf.uib.no

Postadresse
Postboks 7805
5020 Bergen

Besøksadresse
Harald Hårfagresgate 1
Bergen

Saksbehandler
Ranveig Lote
55589963

- Diskutere/utrede målgruppe og målsetting for et slikt tilbud, herunder om det skal innføres på BA, MA eller begge nivå. Hvilke kvalifikasjoner skal karakterisere kandidatene fra dette utdanningstilbudet?
- Vurdere hvilke av de to hovedmodellene forskerlinje versus honors degree-program som er mest hensiktsmessig for UiB (humaniora og realfag)
- Vurdere hvilke hovedelementer som skal inngå i et slikt tilbud, og på hvilken måte disse kan integreres i utdanningsløpet/-ene (studentaktiv forskning, faglig fordypning vs bredde, økt progresjonskrav, arbeidslivserfaring/praksis, m.m.)
- Diskutere opptaksgrunnlag. Vurdere om et slikt tilbud skal lyses ut som eget studieprogram i Samordna opptak, eller om opptak skal skje ved utvelgelse/kvalifisering av spesielt talentfulle studenter etter opptak.

Vi ber om at arbeidsgruppen leverer rapport med utredning og anbefalinger til de to fakultetene innen 1. juni 2019.

Etter avtale mellom fakultetene blir ledelse og sekretærfunksjon for gruppen ivaretatt av HF.

Vennlig hilsen

Jørgen Sejersted
Dekan HF

Claus Huitfeldt
Prodekan for utdanning, HF

Aktuelle dokumenter:

- Meld. St. 16: Kultur for kvalitet i høyere utdanning:
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-16-20162017/id2536007/>
- Humaniorameldingen (Meld. St. 25): <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-25-20162017/id2545646/>
- Forskningsrådets *Rapport fra utvalget om forskerlinjepiloter* (okt 2017):
<https://www.forskningsradet.no/servlet/Satellite?cid=1254031148417&pagename=VedleggPointer&target=blank>
- Saksfremlegg til universitetsstyret ved UiO, møte 19. juni 2018.
V-sak 6: *Universitetet i Oslos studietilbud for studieåret 2019/2020*:
<https://www.uio.no/om/organisasjon/styret/moter/2018/06-19/v-sak-6-universitetet-i-oslos-studietilbud-for-studiearet-2019-2020.pdf>

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen håndskrevne signaturer.